Минуле, сучасне і майбутнє Елізи Дуліттл (За п'єсою Б. Шоу «Пігмаліон»). Твір 11 клас

Джордж Бернард Шоу – найвидатніший англійський драматург кінця XIX – початку XX століття. Йому вдалося вивести англійську драму з ідейного й художнього застою, пережитого нею в другій половині XIX століття. Він додав їй соціальної гостроти, проблемного характеру, блискучої сатирично-парадоксальної форми.

Серед численних п'єс, написаних Б. Шоу між 1906 і 1914 роками, виділяється яскрава п'єса «Пігмаліон» (1913), яка обійшла всі провідні театри світу і до цього часу користується сценічним успіхом. Назва п'єси нагадує про античний міф, згідно з яким скульптор Пігмаліон закохався у створену ним статую Галатеї, яку боги оживили, зглянувшись на його прохання. У версії, яку запропонував Шоу, у ролі новоявленої Галатеї виступає лондонська квіткарка Еліза Дуліттл, а її Пігмаліон, який її оживив, – професор фонетики Хіггінс. Уперше ми знайомимося з нею на вулиці під час грози. І на відміну від стереотипної в англійській літературі продавщиці квітів, красуні з блакитними очима, Шоу дає нам образ недоладної, розпатланої істоти в брудному лахмітті і змоклому солом'яному капелюсі, із характерною грубою вимовою. Проте з того моменту, коли Хіггінс починає навчати її фонетики, ми бачимо, що в ній проявляються високі душевні якості. Дівчина хоче вирватися із середовища, яке її оточує.

Шоу демонструє свою віру в безмежні можливості людини: замазура Еліза, яка не могла вимовити двох слів, з надзвичайною легкістю оволоділа літературною англійською мовою, перед нею відкриваються справжні багатства духовної культури, які відобразились у книгах, музиці, і вона жадібно всотує їх. Елізу не просто приймають за справжню леді на великосвітському прийомі – розумна, талановита дівчина з народу стає внутрішньо гармонійною особистістю. Щось схоже відбувається і з її батьком, смітярем Альфредом Дуліттлом – із брудних смітників він із легкістю крокує на кафедру проповідника, тому що дар оратора, полеміста даний йому самою природою.

Але паралель з античною легендою – тільки один бік цієї складної п'єси, де присутній справжній демократизм: Шоу доводить, що бідну робітницю відрізняють від герцогині тільки неправильна вимова й вульгарні манери. Але він не обмежується цим: надалі ми переконуємося, що Елі за Дуліттл набагато вище аристократичного середовища, із яким їй довелося зіткнутися. Не професор Хіггінс виховує в ній високі принципи чесності, суворості до себе й інших, працьовитість – усе це вона принесла з того світу нетрів і безпросвітних нестатків, у якому виросла. Трагічний відтінок надає блискучій і дотепній п'єсі тема холодного експериментування над живою людиною, настільки характерного для буржуазної науки. Елізі, такій, якою вона постає у фіналі, усе одно немає гідного місця в сучасній буржуазній Англії.

Професор береться за створення досконалості з «сирого матеріалу» – за труд Пігмаліона, об'єктом цього експерименту стає Еліза Дуліттл. Однак при цьому Хіггінс бачить у живій людині тільки об'єкт для свого експерименту, шматок граніту без емоцій, думок і почуттів. З часом із граніту з'являються форми майбутньої Галатеї, проте з надбанням гарних манер і зовнішнього благородства в ній проявляються внутрішня гордість і душевна краса, яка не мала виходу в нетрях: «У ту хвилину, коли ви назвали мене міс Дуліттл... Це вперше пробудило в мені повагу до себе. І потім була ще сотня дрібниць...» . І поки формується її зовнішній образ, перебудовується її душа. Нарешті вона починає шанувати себе як особистість: «Мені все одно, як ви зі мною поводитесь... Але роздавити

себе я не дозволю» .

І коли Еліза відкриває себе, виявляється, що вона тепер може любити, і природно, що новітня Галатея покохала свого творця. Виникає конфлікт між коханням Елізи до Хіггінса бажанням, щоб Генрі, який зробив із неї леді, і ставився до неї як до леді, і егоїзмом Хіггінса. Нарешті Хіггінс змушений визнати за Елізою «право на життя» , але свій характер змінити не може й не хоче: «Так ідіть з дороги, зупинятися через вас я не буду» . Еліза відчуває самотність, образу, але викликати в Хіггінса любов до себе не може – у нього є «свій власний шлях».

Отут спектакль кінчається, і майбутнє Елізи Дуліттл залишається туманним. Проте, очевидно, вона усе ж не вийде заміж за Генрі, а стане жінкою Фредді. Їй потрібно, щоб її чоловік бачив у ній те єдине, заради чого варто жити, Хіггінс же занадто незалежний, і в нього є улюблена справа.

Проте Пігмаліон залишиться для Галатеї найдужчим уподобанням у житті, до нього вона відчула таке сильне почуття, якого, мабуть, більше не буде.

«Ви, я і Пікерінг... ми тепер будемо не просто двоє чоловіків і одна безглузда дівчина, а три приятельських старих холостяки» .

Шоу любив відкриті фінали п'єс, що змушують глядачів продовжувати думати, тривожитися про долю героїв і власну долю також.

У зв'язку із проблематикою п'єси Б. Шоу хочеться згадати слова іншого письменника, Оскара Уайльда, сказані ним у творі «Портрет Доріана Грея» : «...впливати на іншу людину – це значить передавати їй свою душу. Вона почне думати не своїми думками, палати не своїми пристрастями. І чесноти в неї будуть не свої, і гріхи... будуть запозичені. Вона стане відгуком чужої мелодії, актором, який виступає в ролі, що написана не для нього» . Здавалось би, Хіггінс зробив для Елізи послугу, навчивши її правильно говорити, поводитися в товаристві. Але, вирвавши дівчину з її середовища, він не дав їй щастя на новому для неї ґрунті, відштовхнувши саме в той момент, коли вона відчула себе самотньою. Отже, експериментатор вирвав квітку з її рідного ґрунту, пересадивши в чужий.